

УДК 316.62-054.73

Кузьмін В.В.¹, Стрижак Г.В.²

¹ канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² асп. НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ СТИГМАТИЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Проблема стигматизації внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) набуває особливої актуальності в умовах сучасного воєнного конфлікту в Україні, оскільки вона відображає не лише соціальну, але й глибоко психологічну дезадаптацію осіб, змушених залишити свої домівки. Негативні стереотипи та дискримінаційні установки, що формуються як наслідок інформаційної пропаганди та соціальної поляризації, призводять до соціального маркування переселенців, що обмежує їх можливості для ефективної інтеграції в приймаючі громади. Стигматизація негативно впливає на психоемоційний стан, сприяє зниженню самооцінки та виникненню тривожних станів, що, у свою чергу, поглиблює соціальну ізоляцію та обмежує доступ до ресурсів, необхідних для професійного та освітнього зростання. Актуальність цієї проблематики посилюється зростанням числа ВПО, що змушує розробляти та впроваджувати комплексні заходи підтримки, спрямовані на

подолання негативних соціальних наслідків стигматизації та покращення умов для їхньої адаптації [1, с. 151].

Література поєднує теоретичні основи адаптації та стигматизації (E. Goffman, C. Rogers) із прикладними дослідженнями, присвяченими соціальній і психологічній підтримці ВПО в Україні в умовах війни після 2022 року (O. Kinash, N. Mogilova, O. Kostenko, UNHCR, IOM). Класичні праці, такі як «Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity» E. Goffmana та «On Becoming a Person» C. Rogersa, надають концептуальну базу для аналізу стигматизації та розвитку особистості ВПО. Натомість українські автори, зокрема O. Kinash, N. Mogilova та O. Kostenko, зосереджуються на практичних аспектах: психічному здоров'ї, соціальній інтеграції та адаптації в умовах воєнного стану. І. Шапошникова та І. Пристай досліджують стратегії інтеграції ВПО в територіальні громади, тоді як І. Цирковникова, К. Баян та Л. Лупійко аналізують психологічні метаморфози й адаптаційні виклики. Міжнародні джерела (UNHCR, IOM) доповнюють картину даними про масштаби переміщення та правові питання. Хоча література відображає багатогранність проблеми, бракує глибокого синтезу між теоретичними концепціями та сучасними емпіричними дослідженнями українських авторів [3; 4].

У сучасних умовах українського суспільства питання внутрішньої переміщеності набуває все більшої актуальності. Протягом останніх років, зважаючи на військовий конфлікт та інші кризові ситуації, значна частина населення змушена була покинути свої домівки та стати внутрішньо переміщеними особами. Цей процес супроводжується не лише економічними та соціальними викликами, але й має глибокий психологічний вимір, що особливо помітно у контексті стигматизації. Стигматизація ВПО виявляється у формі соціального маркування, дискримінаційних стереотипів та упередженого ставлення, що створює додаткові бар'єри для їхньої інтеграції та соціальної акомодатії [4, р. 79].

Таким чином, аналіз кращих практик та міжнародного досвіду свідчить про необхідність комплексного підходу до інтеграції вимушених переселенців. Перенесення цих практик у українські реалії дозволить сформувати сприятливе середовище для соціальної та економічної адаптації ВПО, знизити рівень стигматизації та сприяти гармонійному включенню цих осіб у приймаючі спільноти. Науковий підхід до адаптації міжнародного досвіду дозволяє врахувати специфіку місцевих умов та розробити ефективні програми, які сприятимуть відновленню соціальної стабільності та психоемоційного благополуччя переселенців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьмін В. В. Соціальна адаптація вимушено-переміщених осіб, які постраждали внаслідок військового стану / В.В. Кузьмін, М.О. Кузьміна, Г.В. Стрижак // Психологія та соціальна робота. – 2024. – Вип. 1(59). – С. 150-195.

2. Кузьміна М.О. Феномен розвитку професійної компетентності соціальних працівників у дослідженнях вітчизняних науковців / М.О. Кузьміна // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2020. – Вип. 2 (47). – С. 79-84.

3. Kuzmina M. Forecasting Career-And Competence Indicators of a Social Worker in the Context of Digital Transformations of the Society / M. Kuzmina et al. // SHS Web of Conferences. – 2021. – Vol. 100. – P. 1-7.

4. Vaniushyna O. Social and psychological prevention of professional burn-out of social sphere employees under the conditions of the martial law / O. Vaniushyna et al. // Ad Alta. Journal Of Interdisciplinary Research. – 2024. – Vol. 14(01). – P. 78-81.